Neuvotteleva virkamies Riitta Ukkonen
19.10.2021

VNS 4/2021 vp Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

Valtioneuvosto antoi selontekonsa sisäisestä turvallisuudesta eduskunnalle 20.5.2021. Selonteko ja sen valmistelu perustuivat eduskunnan päätökseen koskien edellistä, vuonna 2016 annettua selontekoa sekä pääministeri Marinin hallituksen ohjelmaa.

Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta kuvaa yksilöiden ja yhteisöjen Suomessa kohtaamia turvallisuusuhkia ja sitä, millaista apua on saatavissa näiden uhkien toteutuessa. Selonteossa kuvataan, miten tärkeimmät globaalit ja kansalliset muutosvoimat vaikuttavat sisäiseen turvallisuuteen. Sisäisen turvallisuuden politikan perustaksi nimetään turvallisuusongelmien ennalta ehkäisyn.

Selonteon vahvuus on sen laaja-alainen lähestymistapa ja siten muiden yhteiskuntapolitiikan osa-alueiden vaikutusten huomioiminen, ei pelkästään turvallisuusviranomaisten toiminta.

Maa- ja metsätalousministeriön toiminnan painopisteenä on maa- ja metsätalous, työskentelemme ihmisten, kasvien ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä menestyvän ja kehittyvän maaseudun puolesta. Elintarvike- ja vesihuollon turvaaminen ovat keskeisiä ylläpidettäviä tehtäviä kaikissa turvallisuusolosuhteissa. Ruuan saatavuus ja sen riittävyys turvataan, mikä on toimintakyvyn ylläpitoa ja siten myös osa turvallisuutta. Itsenäinen, toimiva ja joustava ruokajärjestelmä ja sen ylläpito varmistavat ruokaturvan toteutumisen. Samoin ministeriön toimialaa ovat tulvasuojelu ja patoturvallisuus sekä ilmastonmuutokseen sopeutumisen koordinointi valtioneuvoston tasolla. Näissä kaikissa toimissa on vahvoja elementtejä, jotka ylläpitävät sisäistä turvallisuutta.

Maa- ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä turvallisuusongelmien ennaltaehkäisevää lähestymistapaa ja paikallis- ja aluetason turvallisuusyhteistyön vahvistamista. Selonteossa ei kuitenkaan esitetä varsinaisia toimenpiteitä tai resursseja tavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisesti harvaan asuttujen alueiden turvallisuustyö edellyttää monialaista turvallisuusyhteistyötä, johon osallistuvat viranomaisten ohella elinkeinot, järjestöt, kylätoimikunnat ja muut paikalliset toimijat. Järjestöjen toiminta perustuu pitkälti vapaaehtoisuuteen ja on riippuvaista julkisesta rahoituksesta, joka tulee turvata taloudellisesti kestävällä tavalla.

Harvaan asutuilla alueilla viranomaisten resurssit ovat rajalliset ja monialainen viranomaisyhteistyö on välttämätöntä. Viranomaistoiminnan monialaisuutta tulee edelleen lisätä, mikä osaltaan voi lyhentää

hälytyspalveluiden vasteaikoja ja ylläpitää luottamusta viranomaistoiminnan saatavuuteen myös harvaan asutuilla alueilla.

Kansalaisella on oikeus valita vapaasti asuinpaikkansa ja valtiolla on velvollisuus ylläpitää turvallisuutta koko maassa. Turvallisuudessa on kysymys myös siitä, miten ihmiset kokevat tilanteen.

Huolta harvaan asutuilla alueilla aiheuttaa poliisin läsnäolon ja palveluverkoston riittämättömyys. Maaseutualueilla on korkeampi kynnys ottaa yhteyttä viranomaisiin, esimerkiksi koska poliisien tiedetään olevan kaukana ja vasteaikojen olevan pitkät. Tämä saattaa osaltaan vinouttaa tilastoja viranomaisille tehtyjen ilmoitusten suhteen – kaupunkialueilla viranomaisilmoittamisen kynnys on matalampi. Huolestuttavaa on myös sopimuspalokuntien tilanteen vaikeutuminen vähenevän väestön alueilla. Vapaaehtoistoimintaan perustuvaan palokuntatyöhön on vaikea saada uusia, viralliset vaatimukset täyttäviä vapaaehtoisia sitoutettua. Julkisten palveluiden riittävää mitoittamista vaikeuttaa monipaikkaisen elämän, paikkariippumattoman työn sekä kausiasumisen lisääntyminen, sillä palveluiden mitoitukset perustuvat vakituisen asumisen tilastotietoihin.

Koronapandemia on viimeistään osoittanut Suomen olevan riippuvainen ulkomaisesta työvoimasta. Kansainvälisen työvoiman tulee pystyä liikkumaan joustavasti ja nopeasti myös poikkeusoloissa lupaprosessien näkökulmasta. Selonteossa on tätä tukeva kehittämiskohde-esitys: varmistaa Suomen vetovoimaisuus kansainvälisten osaajien näkökulmasta, ja taata laadukkaat ja nopeat maahanmuuton lupaprosessit sekä oikeusturvan takaava kansainvälisen suojelun järjestelmä.